

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ  
FAKULTA ARCHITEKTURY

**Ing. Arch. Jaromil Přidal**

**REVITALIZACE VEŘEJNÝCH PROSTORŮ  
V CENTRECH HISTORICKÝCH MĚST**

(PUBLIC SPACES REGENERATION OF HISTORIC URBAN CORES)

Zkrácená verze Ph.D. Thesis

**Ve studijním oboru URBANISMUS**

Školitel: Doc. Ing. Arch. Miloslav Konvička, CSc.

Oponenti:

Prof. Ing. arch. Mojmír Kyselka, CSc.

Ing. arch. Josef Markvart, CSc.

Ing. arch. Jan Navrátil

Datum obhajoby disertační práce: 22. 9. 2004

Klíčová slova:

Key words:

Městské veřejné prostory

Urban Public Sites

Centrum historického města

Historical City Center

Kulturní dědictví

Culture Heritage

Revitalizace

Revitalization

Regulace

Regulation

Práce je k dispozici v knihovně FA VUT v Brně, Poříčí 5

© Jaromil Přidal, 2005

ISBN 80-214-2846-5

ISSN 1213-4198

**OBSAH:**

<b>1.</b>	<b>ÚVOD</b>	str. 5
<b>1.1</b>	<b>CHARAKTERISTIKA ŘEŠENÉ PROBLEMATIKY</b>	str. 5
<b>1.2</b>	<b>CÍLE DISERTAČNÍ PRÁCE</b>	str. 5
<b>1.3</b>	<b>DEFINICE POJMŮ</b>	str. 6
1.3.1	MĚSTSKÉ VEŘEJNÉ PROSTORY	str. 7
1.3.2	HISTORICKÉ JÁDRO MĚSTA	str. 7
1.3.3	REVITALIZACE	str. 7
1.3.4	PROSPERITA	str. 8
1.3.5	REGULACE	str. 9
<b>2.</b>	<b>ROZBOR ŘEŠENÉ PROBLEMATIKY</b>	str. 9
<b>2.1</b>	<b>ÚVOD, SHRUTÍ SOUVISEJÍCÍCH POJMŮ</b>	str. 9
<b>2.2</b>	<b>VÝVOJ NÁZORŮ NA UTVÁŘENÍ VEŘEJNÝCH PROSTORŮ</b>	str.10
<b>2.3</b>	<b>VÝVOJ V NAŠICH MĚSTECH VE 2. POLOVINĚ 20. STOLETÍ</b>	str.11
2.3.1	NOVÉ OBYTNÉ SOUBORY, SÍDLIŠTĚ	str.11
2.3.2	CENTRA HISTORICKÝCH MĚST	str.12
<b>2.4</b>	<b>ZVLÁŠTNÍ POSTAVENÍ CENTER HISTORICKÝCH MĚST</b>	str.12
2.4.1	ÚVODNÍ OBECNÉ ÚVAHY	str.12
2.4.2	GENIUS LOCI	str.12
2.4.3	ANALOGIE PAMÁTKOVÉ PÉČE A OCHRANY PŘÍRODY	str.13
2.4.4	SHRUTÍ	str.13
<b>2.5</b>	<b>OCHRANA PAMÁTEK</b>	str.13
2.5.1	PAMÁTKOVÁ PÉČE V ZAHRANIČÍ	str.13
2.5.2	POZNÁMKY K PAMÁTKOVÉ PÉČI V ČESKÉ REPUBLICE	str.14
<b>2.6</b>	<b>SOUČASNÁ LEGISLATIVA</b>	str.14
2.6.1	PROCES ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ A PŘÍPRAVY STAVEB	str.14
2.6.2	REGULAČNÍ PLÁNY A JEJICH VZTAH K LEGISLATIVĚ	str.15
2.6.3	PRÁVNÍ PŘEDPISY UPRAVUJÍCÍ OCHRANU PAMÁTEK V ČR	str.15
<b>3.</b>	<b>REGENERACE A REVITALIZACE CENTER MĚST A OCHRANA PAMÁTEK</b>	str.15
<b>3.1</b>	<b>ÚVOD</b>	str.15
<b>3.2</b>	<b>BUDOVOY A OBJEKTY</b>	str.16
3.2.1	NOVOSTAVBA V HISTORICKÉM PROSTŘEDÍ	str.16
3.2.2	BAREVNOST FASÁD	str.16
3.2.3	PLASTOVÁ OKNA	str.17
3.2.4	STŘECHY A STŘEŠNÍ KRYTINY	str.17
<b>3.3</b>	<b>DLAŽBY A POVRCHY KOMUNIKACÍ</b>	str.18
<b>3.4</b>	<b>ZELEŇ V CENTRECH HISTORICKÝCH MĚST</b>	str.18
<b>3.5</b>	<b>MĚSTSKÝ MOBILIÁŘ V CENTRECH HISTORICKÝCH MĚST</b>	str.18
3.5.1	VEŘEJNÝ MOBILIÁŘ	str.18
3.5.2	SOUKROMÝ MOBILIÁŘ	str.19
<b>4.</b>	<b>OBCHODNÍ AKTIVITY NA VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍCH</b>	str.19
<b>4.1</b>	<b>ÚVOD, FORMY PRODEJE</b>	str.19
<b>4.2</b>	<b>PRODEJNÍ STÁNKY</b>	str.19

<b>4.3</b>	<b>RESTAURAČNÍ PŘEDZAHŘÁDKY</b>	str.20
<b>4.4</b>	<b>REKLAMA A REKLAMNÍ ZAŘÍZENÍ</b>	str.22
<b>5.</b>	<b>PROCESY SMĚŘUJÍCÍ PROTI REVITALIZACI VEŘEJNÝCH PROSTORŮ</b>	str.24
<b>5.1</b>	<b>ÚVOD</b>	str.24
<b>5.2</b>	<b>VANDALISMUS</b>	str.24
<b>5.3</b>	<b>GRAFFITI</b>	str.25
<b>6.</b>	<b>ZÁVĚR – MOŽNOSTI REGULACE REVITALIZAČNÍCH ČINNOSTÍ</b>	str.26
<b>7.</b>	<b>LITERATURA</b>	str.26
<b>8.</b>	<b>RESUMÉ</b>	str.28
<b>9.</b>	<b>SEZNAM VLASTNÍCH PRACÍ VZTAHUJÍCÍCH SE K TÉMATU DISERTAČNÍ PRÁCE A PŘEHLED AKTIVIT BĚHEM DOKTORANDSKÉHO STUDIA</b>	str.30

# 1. ÚVOD:

## 1.1 CHARAKTERISTIKA ŘEŠENÉ PROBLEMATIKY:

Existence dnešního moderního velkoměsta vytváří obtížně řešitelné problémy, které lidé neznali, dokud ještě žili v malých sídlech. Jedním z důsledků je i pozvolné ale vytrvalé mizení jednoho ze základních definičních znaků tradiční komunity, kterým jsou kontakty typu „tváří v tvář“. Moderní formy komunikace umožňují přenos informací i bez vlastního pohybu a přemísťování lidských jedinců a stále větší počet aktivit v rámci téže komunity lze vykonávat zprostředkovaně nepřímými kontakty zejména díky technickým vymoženostem.

Hmotné prostředí, které si chceme přetvářet k obrazu svému, se nám díky civilizačním tlakům mění před očima. Ulice ve městech přestávají být ulicemi pro lidi, ovládly je automobily, Naše kanceláře a pracoviště mívají umělé osvětlení i ovzduší. Cesty mezi zaměstnáním a bydlištěm absolvujeme uvnitř aut, autobusů tramvají či metra. Podvědomě proto toužíme po volnosti a hledáme možnosti úniku.

Uniknout velkoměstu je obtížné. Ideál života na venkově jako by se nám neustále vzdaloval, ani zde se už neobejdeme bez městských vymožeností. Dojížděním za relaxací do klidnějších částí světa ztrácíme spoustu času a přispíváme k tomu, že i tato místa stále více připomínají město, ze kterého se snažíme uprchnout.

Ekonomičtější jistě bude vytvořit relaxační únikové zóny uvnitř města, kde bydlíme a pracujeme. Není to nijak nová myšlenka a centra našich měst mají v tomto ohledu stále značné rezervy. Kromě bydlení však mají řadu dalších důležitých funkcí a jsou na ně kladeny často protichůdné požadavky, kterým nelze vyhovět bez kompromisů a bez zavedení určitých regulačních mechanismů.

Pojem **revitalizace městských veřejných prostorů** s touto problematikou úzce souvisí. Revitalizační procesy by se měly stát trvalou a soustavně se obnovující součástí fungujícího městského organismu.

## 1.2 CÍLE DISERTAČNÍ PRÁCE:

Cílem této disertační práce je pokusit se:

- vymežit pojem **revitalizace** městských veřejných prostorů
- popsat a zhodnotit některé živelné revitalizační aktivity, které pronikly do historických jader našich měst zejména po roce 1989
- nastínit možnosti **regulace** revitalizačních procesů v centrech měst

Městské samosprávy a jejich odborné složky se denně zabývají otázkami zda, do jaké míry a jakým způsobem lze tyto samovolně se šířící a obtížně kontrolovatelné jevy alespoň částečně regulovat. Zatímco v období 1950 – 1990 byly revitalizační aktivity v centrech našich měst podstatně utlumeny, došlo po listopadu 1989 náhle k zásadnímu zlomu spojenému s návratem soukromého vlastnictví a s rozšířením soukromého podnikání prakticky do všech sfér našeho života. Také centra našich měst se začala měnit s dříve nebývalou intenzitou a rychlostí. Na rozdíl od

předchozího období začalo nyní k funkčním i prostorovým změnám ve struktuře historických center docházet zejména „zdola“ z iniciativy majitelů nemovitostí.

Celkem logicky se ukázalo, že ačkoliv soukromí vlastníci a podnikatelé pružněji reagují na tržní potřeby veřejnosti, jejich činnost inspirovaná kopírováním cizích vzorů urychluje mizení „genia loci“ našich historických měst často výrazněji než nečinnost předešlých čtyřiceti let. Na aktivity soukromníků navázala i města, která až dosud byla majoritními (i když vlastně jen symbolickými) vlastníky pozemků a staveb. Po dořešení restitučních nároků v posledním desetiletí 20. století se toto vlastnictví stalo konkrétním a konečně mohlo dojít k řádným inventurám městských majetků. Vesměs se ukázalo, že ani redukované počty často značně zchátralých nemovitostí nebude možné udržovat z městských pokladen. Mnoho městských domů, většinou památkově chráněných, bylo postupně odprodáno za výhodné ceny soukromým osobám nebo firmám. Některé objekty se tím podařilo zachránit před jistou zkázou. V řadě případů však byly tyto domy rekonstruovány bez ohledu k požadavkům památkové péče, kterými se noví majitelé necítili být vázání a považovali je za „totalitní“ anachronismus.

Nebezpečí ohrožení kulturního dědictví tisíciletého vývoje našich měst se tak s návratem ke kapitalismu paradoxně podstatně zvýšilo a vyvolalo požadavek zkvalitnění regulace revitalizačních procesů. Jde o požadavek velmi naléhavý, neboť jako protiargument regulačních snah jsou uplatňovány teorie o automatické tržní regulaci, která si je údajně sama schopna vytvořit optimální podmínky a východiska z jakékoliv situace.

Spolu s nutností vytvořit dokonalejší mechanismy zabraňující devastaci kulturních hodnot ve jménu podpory soukromého podnikání, přetrvává i nadále požadavek navrátit veřejným prostranstvím v historických jádrech měst jejich základní poslání: Být přívětivým a inspirujícím místem pro každodenní život jejich obyvatel a návštěvníků.

V unikátním prostředí historických center měst je ke splnění tohoto požadavku nutno současně respektovat následující dvě hlediska:

- Zachování kulturního dědictví.
- Zkvalitňování životního prostředí.

V praxi se často setkáváme s názory a situacemi, že obě tendence stojí proti sobě a že podmínky památkové péče jsou neslučitelné s podnikatelskými zájmy majitelů nemovitostí. Je to jistě velký problém, zvláště nemají-li oba tábory snahu a společný zájem na jeho řešení. I dnes už však na území České republiky nalezneme řadu dobrých řešení.

### 1.3 DEFINICE POJMŮ:

Tématem kapitoly je rozbor a definování základních pojmů a vysvětlení smyslu a významu následujících „klíčových slov“ užívaných v disertační práci:

- Městské veřejné prostory (1.3.1)
- Historické jádro města (1.3.2)

- Revitalizace (1.3.3)
- Prosperita (1.3.4)
- Regulace (1.3.5)

### 1.3.1 Městské veřejné prostory:

Veřejné prostory (veřejná prostranství) slouží společenskému dění lidské komunity. Protipólem jsou prostory privátní určené k bydlení jakožto soukromému lidskému počínání.

- Městský veřejný prostor je volný, komunikační prostor mezi budovami, nebo i uvnitř větších objektů či bloků, přístupný veřejnosti (nikoliv vyhrazený či soukromý), polyfunkční, avšak vždy preferující pěší aktivity a nejrůznější činnosti drobnějšího lidského měřítka.

Tato práce se zabývá **veřejnými prostory v centrech historických měst**.

### 1.3.2 Historické jádro města:

Tímto termínem označujeme centrum historického města. Zárodky současných historických měst vznikaly na území dnešní České republiky v době raného feudalismu přibližně ve stejné době, nebo jen o málo později než v okolních střeoevropských zemích. Během zhruba tisíciletého vývoje prošly několika růstovými fázemi, zhruba až do počátku 19. století však zachovávaly sevřenou strukturu danou oficiálním aktem založení a původním hradebním opevněním.

Historické jádro je historické území sídla, obsahující obvykle soubory historických a kulturních památek, které svou dispozicí, estetickou kvalitou a specifickým výrazem vytvářejí tradiční a nezaměnitelné hodnoty, nabývající významu obecně platného symbolu celého sídla. Historické jádro je obvykle vymezeno komunikací, probíhající kolem hradebního okruhu nebo okraje historické parcelace sídla a zahrnuje rovněž areály historických souborů na jeho okraji

### 1.3.3 Revitalizace

Pojem **revitalizace** lze nahradit doslovným překladem „znovuoživení“. Toto slovo komplexně postihuje proces, kdy současně s návratem staronových či zaváděním zcela nových funkcí dochází i k obnově hmotné a prostorové složky (v našem případě lidského sídla či jeho části).

Ing. Arch. Dušan Riedl definuje příbuzné pojmy „regenerace“ a „přestavba“:

- **Regenerace** – sídla nebo jeho části, např. historického, je souhrn stavebních i nestavebních procesů, zásahů a opatření, jimiž se zhodnocuje urbanistická struktura a životní prostředí daného území. Regenerace se člení na změny stavební povahy a změny nestavební povahy. Změny stavební povahy nazýváme přestavbou. [22]

- **Přestavba** – sídla nebo jeho části je souhrnný pojem pro všechny záměrné stavební procesy přeměny sídla nebo jeho části, jejichž cílem je dosažení standardu, který odpovídá současným i výhledovým potřebám společnosti. Podle charakteru převládající činnosti a podle hloubky změn urbanistické struktury sídla se rozlišují:
  - **demoliční přestavba**, při níž se zcela mění podstata urbanistické struktury
  - **smíšená přestavba**, při níž se částečně mění prostorová struktura a zlepšuje funkční struktura
  - **modernizační přestavba**, zachovává podstatu urbanistické struktury a zlepšuje její funkci
  - **rehabilitace** (rekonstrukce) je druh přestavby historického jádra nebo souborů tvořících historickou zónu, při níž se zachovává podstata urbanistické struktury a zlepšuje se její funkce. Pojem rekonstrukce se obvykle váže především na obnovu jednotlivých stavebních objektů. [22]

V návaznosti na uvedené definice lze jako **revitalizaci** označovat takové regenerační procesy, při kterých nebude docházet k zásadním změnám stavební povahy. Případně je možné termínem revitalizace označit cílový stav, výsledek regeneračních procesů.

- **Revitalizace** (znovuoživení) je soubor činností převážně nestavební povahy směřujících k ozdravení a oživení veřejných prostorů, k posílení pěších aktivit a vzájemné komunikace mezi lidmi. Cílem revitalizace je obnova a udržování městských funkcí tam, kde došlo k jejich částečnému či úplnému vyhasnutí. Revitalizace je soustavná činnost, nezbytná k udržování a posilování **prosperity**.

Tématem této práce je revitalizace veřejných prostorů v centrech měst. Je zřejmé, že v podmínkách památkově chráněných struktur historických center našich měst bude mít takto chápaná revitalizace prioritní postavení před přestavbou, při které vždy dochází k zásadním strukturálním změnám.

### 1.3.4 Prosperita

Termínem **prosperita** je v této práci označován cílový (nikoliv však statický) stav, ke kterému rovněž směřují opatření a regulativy územního plánování. Přídavné jméno prosperující lze nahradit spojením „průběžně dobře fungující“, „uspokojující většinu požadovaných funkcí“, „dlouhodobě ekonomicky úspěšný“. Vzhledem k faktoru „dlouhodobosti“ jej zpravidla spojujeme s ekologicky profilovanou představou „trvale udržitelného růstu“. Cílem revitalizačních a regulačních opatření by měl být prosperující jedinec < prosperující sídlo < prosperující stát < prosperující civilizace. Činnosti vedoucí k prosperitě jsou z hlediska systému považovány za normální, zatímco chování a jevy, které toto nasměrování destabilizují, jsou vnímány jako nenormální a patologické. Mají-li systémy prosperovat, musí usilovat o posílení normálních funkcí a o eliminaci činností, které normální nejsou. Toto chování lze shrnout pod pojem **regulace**.



### 1.3.5 Regulace

Pojem regulace můžeme nahradit výrazy usměrňování, řízení, regulování... V technickém smyslu znamená regulace udržování sledované veličiny (např. tlaku, rychlosti, teploty...) na hodnotě přibližně stálé, nebo měnící se podle programu, podle určitých daných podmínek, nebo údajů.

V biologii znamená tento termín schopnost organismu řídit do určité míry své životní pochody. Jde o souhrn vnitřních mechanismů v živočišném organismu umožňujících přizpůsobovat se změnám podmínek a zachovávat významné vlastnosti a funkce pro existenci života. [18]

V případě růstu a obnovy urbanistických celků slouží regulace k udržování jejich statu quo a prosperity. Z výše uvedených analogií plyne, že i v uvolněném tržním prostředí je třeba respektovat jisté základní regulativy stanovené v územně plánovací dokumentaci.

Regulace je nutná, neboť slouží k zachování systému a udržuje jeho prosperitu.

## 2. ROZBOR ŘEŠENÉ PROBLEMATIKY

### 2.1 ÚVOD, SHRUTÍ SOUVISEJÍCÍCH POJMŮ

Shrnutím definic z předcházející kapitoly vyplynou následující souvislosti:

**Revitalizace** je soustavná činnost, nezbytná k udržování a posilování prosperity

**Regulace** je nezbytným mechanismem zajišťujícím trvání systému v čase

**Revitalizace a regulace** jsou přirozené mechanismy a činnosti sloužící systému

**Revitalizační činnosti musí být regulovány** (stimulovány či omezovány)

Potřeba regenerace a revitalizace veřejných městských prostorů je motivována zejména reprezentačními a ekonomickými důvody:

- Obnovou zanedbaných veřejných prostranství *prezentujeme prosperitu sídla*
- Z dlouhodobého hlediska je revitalizace *úspornější*, než nová výstavba

Veřejný prostor můžeme posuzovat jako jednotu dvou souvisejících složek:

- prostorové (statické) složky ... „hardware“ (objekty, komunikace)
- funkční (dynamické) složky ... „software“ (lidé, dopravní prostředky ...)

Proces revitalizace a jednotlivé revitalizační aktivity lze pak posuzovat ze dvou vzájemně souvisejících hledisek:

Prostorové hledisko (reorganizace hmotné struktury a změny dispozičního uspořádání veřejných prostorů za účelem jejich obnovy a oživení) V této souvislosti se také používá částečně se překrývající pojem **regenerace**.

- Funkční hledisko (návrat ztracených nebo vnášení nových funkcí do stávajících nebo současně regenerovaných struktur, který vyvolá následné prostorové změny)

Obě uvedené složky sice mohou být iniciovány samostatně, zpravidla však jedna stimuluje druhou. Vneseme-li do daného prostoru novou životaschopnou funkci, tato si vzápětí vyžádá prostorové úpravy. Naopak, investice do úprav veřejného prostoru, mohou (ale nemusí) vést ke zkvalitnění a zintenzívnění jeho funkčního využití. Jan Gehl v této souvislosti upozorňuje, že chybí-li *společný zájem* obyvatel, může jít o zbytečně vynaložené finance. [12]

Jako modelové území ke studiu průběhu revitalizačních procesů bude v této práci sloužit **historické jádro města**. Z úvodních úvah v kapitole 1.3.3 vyplynulo, že z obecného hlediska lze pod pojem revitalizace veřejných prostorů v centrech měst řadit zejména veškeré regenerační procesy a činnosti nestavební povahy. Je ovšem zřejmé, že hranice mezi revitalizací a některými typy přestavby (rehabilitace, rekonstrukce) není ostrá, a že oba pojmy se na území historických jader měst budou dost výrazně překrývat. Přestavby i novostavby objektů v historickém prostředí mají vždy zřetelný revitalizační efekt na jimi vymezená veřejná prostranství. Tématem práce však budou především činnosti drobnějšího měřítka, jako opravy fasád, úpravy dlažeb, sadové úpravy a zejména pak některé aktivity, které ovlivňují zavádění specifických prvků mobiliáře. Se stavební činností souvisejí zpravidla jen nepřímě, bezprostředně však navazují na úklid a údržbu veřejných prostorů.

### **Historické jádro města - charakteristika modelového území:**

- Stabilizovaná zástavba na historicky daném rostlém půdorysu
- Soubory objektů a veřejných prostorů vysoké kulturní a historické hodnoty
- Prioritní význam omezení diktovaných požadavky památkové péče
- Omezené možnosti prostorových úprav dostavbou nových objektů
- Funkční využití interiérů domů a veřejných prostranství mezi objekty je variabilní, je však rovněž omezováno zejména požadavky památkové péče

## **2.2 VÝVOJ NÁZORŮ NA TVORBU VEŘEJNÝCH PROSTORŮ:**

Působení jednotlivých objektů a jejich vzájemného prostorového uspořádání na vnímání obyvatel měst je základním projevem stavebního umění a hlavní motivací práce architektů a urbanistů všech slohových období, kteří vždy vedle vlastní tvorby teoreticky promýšleli a zdůvodňovali účinky svých výtvorů na člověka.

**Camillo Sitte (\* 17. 4. 1843 – † 11. 11. 1903)** ve své knize „Stavba měst podle uměleckých zásad“ na příkladech řešení veřejných prostranství evropských měst rozebírá staletími ověřené přirozené kompoziční principy a přitom kritizuje přísně racionální postupy uplatňované urbanismem konce 19. století. Sitte si však také uvědomuje posun v utváření veřejných prostorů, ke kterému došlo v souvislosti se změnami životního stylu, prostředí a sociologických podmínek během 19. století.

**Otto Wagner (\* 13. 7. 1841 Wien-Penzing, † 11. 4. 1918 Wien)**

Sitteho současník, architekt a teoretik umění. Na přelomu 19. a 20. století byl považován za jednoho z nejvýznačnějších vídeňských architektů. Ke svým raným historizujícím stavbám se později stavěl velmi kriticky a historismus chápal jako slepou uličku ve stavebním umění druhé poloviny 19. století. V roce 1884 byl jmenován profesorem na vídeňské Akademii, kde získal věhlas jako učitel a vůdčí osobnost legendární vídeňské školy architektury. Jeho výrok „Nepraktické nemůže být krásné!“ se stal heslem architektonické moderny v první polovině 20. století.

**Karel Honzík (\*24. 9. 1900 Le Croisic – † 4. 2. 1966 Praha)**

Autor známé budovy VPÚ v Praze na Žižkově (1929 – 1934, spolu s Josefem Havlíčkem). Byl také úspěšným publicistou a teoretikem architektury. Jeho teoretické stati se často dotýkají sociologických aspektů architektonické tvorby. Velkou roli v nich hrají úvahy o funkci a tvorbě veřejných prostorů, je autorem termínů „životní prostředí“ nebo „obyvatelnost“. Ve stati „Obývatelné město“ z roku 1937 se zabývá zejména problematikou neustále narůstajícího dopravního ruchu a vytlačování pěšího provozu z ulic našich měst.

**Jan Gehl (\*1936)**, architekt a publicista, pedagog na Škole architektury Královské dánské akademie umění v Kodani.

Své úvahy a teorie shrnul v knize „Život mezi budovami – užívání veřejných prostranství“. V předmluvě k českému verzi z roku 2000 Gehl konstatuje, že první vydání této knihy z počátku 70. let, bylo protestem proti funkcionalistickým principům plánování měst a obytných celků. Mezitím kniha vyšla v mnoha verzích a v mnoha vydáních ve všech částech světa a byla často doplňována a korigována. Gehl však podotýká, že nikdy „nebyl důvod ke změně původního poselství, které je stále jasně zřetelné: Dbejte o lidi a prvotřídní život mezi svými budovami!“ [12] Základním tématem Gehlových úvah je, jak sám uvádí: „...interakce mezi fyzikálním prostředím a aktivitami ve venkovních veřejných prostorech.“ Zajímá jej především jak přispívají veřejné prostory a jejich úpravy k posilování nebo naopak k utlumení kontaktů mezi lidmi.

## **2.3 VÝVOJ NAŠICH MĚST VE 2. POLOVINĚ 20. STOLETÍ:**

Většina našich sídel prošla po druhé světové válce specifickým vývojem, podstatně odlišným od západoevropských měst. Příčiny jsou zřejmé a spočívají v častých politických zvratech a následných přerušeních kontinuity nezbytné k vyváženému a harmonickému růstu.

### **2.3.1 Nové obytné soubory, sídliště**

Proces vyhasínání potřeby mezilidských kontaktů můžeme názorně dokumentovat na příkladu našich panelových sídlišť postavených zhruba před 30 – 50 lety, která i dnes, na počátku 21. století, svým prostorovým uspořádáním umožňují jen velmi málo vzájemných interakcí mezi obyvateli.

### 2.3.2 Centra historických měst

V období zhruba mezi léty 1950 – 1990 revitalizační aktivity v historických centrech českých, moravských a slovenských měst většinou stagnovaly nebo byly podstatně utlumeny. K přestavbám center sice někdy rovněž docházelo, jednalo se pak vesměs o akce většího rozsahu prováděné neadekvátními prostředky, zejména pomocí těžké mechanizace a panelových technologií, čímž se charakter historických jader a jejich veřejných prostorů nevratně změnil. Dnes tyto metody hodnotíme záporně zejména pro ztrátu kontinuity vývoje a historické „paměti místa“.

## 2.4 ZVLÁŠTNOSTI CENTER HISTORICKÝCH MĚST:

### 2.4.1 Úvodní obecné úvahy:

Před tisíciletím byla většina domů ve městech dřevěných. Při požárech města a vesnice zpravidla beze zbytku lehly popelem. Lidé, pokud přežili, rychle postavili nové dřevěné domy, někdy jako věrné kopie na místě původních vyhořelých stavení, jindy podobné objekty na jiném místě. Kontinuita sídla se v přibližných rysech po staletí zachovávala. Avšak po tolika postupných obnovách sídel se mohly do dnešních dnů zachovat jen zcela výjimečně některé zděné budovy, jejichž kamenné či cihelné stěny přetrvaly a po požárech či jiných pohromách byly doplněny o nové dřevěné stropy a krovy.

### 2.4.2 Genius loci:

Nový objekt na sídlišti nebývá předmětem vášnivých diskusí. Naproti tomu novostavba v historickém prostředí nastoluje řadu problémů. Máme nejasné tušení, že narušuje staré pořádky zavedené v daném místě našimi předky.

Znalost historie domu, kde bydlíme, města v němž žijeme, je stejně jako poznání historie vlastní rodiny důležitá pro pocit kontinuity. Zabraňuje násilnému vytržení z kontextu a nutí nás zvelebovat své okolí, případně i směřovat svůj osud.

Pojem „genius loci“, neboli duch spojený s určitým konkrétním prostorem, užíváme, chceme-li popsat neopakovatelný způsob, kterým na nás působí, nebo i na celé generace našich předků působila konkrétní lokalita.

Ve skutečnosti žádný „duch místa“ ani „paměť místa“ reálně neexistují. Nahradíme-li však idealisticky vyznívající pojem „duch místa“ materialistickým termínem „charakter lokality“, veškerý půvab rázem vyvane. Duch místa (stejně jako každé umění) je synonymem pro to, co nejsme schopni poznat, co nám uniká, pro souvislosti, které jen tušíme.

### 2.4.3 Analogie památkové péče a ochrany přírody:

Smyslem ochrany přírody je ubránit životní prostředí na Zemi před zhoubnými dopady lidského podnikání, honby za ziskem a zejména spotřebitelského životního stylu.

Smyslem péče o památky je chránit jedinečné projevy naší lidské kultury před spotřebitelsky motivovanou lidskou nekulturností.

Dnešní lidé si musí chránit životní prostředí a svoji kulturu především sami před sebou a důsledky svého počínání.

### 2.4.4 Shrnutí:

Základní principy při posuzování současných stavebních činností v centrech historických měst:

**Konzervace jádra je nezbytná.** Jde o zákonitý jev ve vývoji města, v podstatě o ukončenou fázi vývoje struktury centrálního městského orgánu.

(Potvrzení nezbytnosti památkové ochrany historických jader měst.)

**Konzervace jádra nemůže být definitivní.** Musí umožňovat opravy, obnovu, regenerační zásahy i zdůvodněnou přestavbu. Také centrální část města má právo na vývoj, jehož časové dimenze jsou však oproti periferiím o řád zpomaleny. Konzervace by neměla bránit vhodným novodobým zásahům do struktury centra, které povedou k jeho dalšímu zpřístupňování, ke vzniku nových nečekaných spojení, pěších propojení, průchodů a pasáží naplněných atrakcemi i drobnými obchodními aktivitami, odpočivných koutů se zelení uvnitř bloků, a které umožní postupný posun rozhraní mezi „veřejným“ a „soukromým“ ve prospěch veřejných prostorů.

(Požadavky památkových orgánů nesmí být odtrženy od života. Centrum města se nemůže stát muzeem nebo neživým skanzenem. Památkové orgány by měly diskutovat o vhodnosti navrhovaných úprav, nikoliv je jen apriori zamítat.)

**Konzervace funkční musí být méně striktní než konzervace strukturální.** (Konzervace struktur nemůže automaticky bránit případné vhodné změně funkcí)

## 2.5 OCHRANA PAMÁTEK:

### 2.5.1 Památková péče v zahraničí:

#### **Některé aspekty historického vývoje památkové péče v SRN:<sup>1</sup>**

Díky svému historickému vývoji je náš největší soused zemí složenou z nestejně velikých útvarů, které si dodnes hájí svou suverenitu. Proto stejně jako mnoho jiných oblastí spadá i památková péče přímo do pravomocí jednotlivých zemí.

---

<sup>1</sup> V kapitole 2.5.1 jsou citovány pasáže z článku „Ochrana památek a památková péče ve Spolkové republice Německo (ZÍDEK M. in Almanach 1998:53-146)

Rozdíly mezi jednotlivými úpravami jsou sice patrné, v základních cílech a institutech se však shodují.

V Německu lze v posledních dvou stoletích postřehnout tři základní časová období, která se liší svým náhledem na to, co se vlastně za památku považuje, a jak a zda vůbec se má tato oblast právně upravit:

### **Poznámky k vývoji ochrany památek a památkové péče ve Švýcarsku (Luzern):**

V tomto oddílu je uvedeno několik osobních postřehů autora práce ze stáže na „Městském úřadu“ (Stadtamt) města Luzernu (1997), kdy spolu s tamními městskými úředníky, architekty a památkáři absolvoval jejich týdenní program sestávající především z praktických pochůzek v terénu.

Při srovnávání s poměry v České republice je třeba vzít v úvahu, že Švýcarsko nebylo prakticky vůbec zasaženo první ani druhou světovou válkou, natož radikálními změnami vládnoucích režimů. To mělo kladný vliv především na dokumentační činnost, která probíhala nerušeně od konce devatenáctého století, takže kantonální „konzervátor památkové péče“ v Luzernu má nyní k dispozici kvalitní a úplné pasporty veškerých hodnotnějších objektů, souborů a veřejných prostorů, které může průběžně a v klidu aktualizovat a digitalizovat.

### **2.5.2 Poznámky k památkové péči v České republice:**

Základní principy památkové péče v Česku se příliš neliší od situace v sousedních zejména německy mluvících státech. Tak jako v SRN je i v ČR patrná snaha o částečné odškodnění vlastníků za zvýšené náklady spojené s obnovou památkově chráněných objektů (viz např. Program regenerace MPR a MPZ). Zajisté i vývoj názorů na ochranu a obnovu památek prošel podobnými etapami. Regulace revitalizačních procesů úřednickým aparátem probíhá ve dvou legislativně daných úrovních. V územním řízení je nejdůležitějším nástrojem pro rozhodování o přípustnosti nebo nepřípustnosti úprav územně plánovací dokumentace, v případě center měst konkrétně **regulační plány**. K dalším korekcím ze strany úřednického aparátu může docházet ještě během stavebního řízení.

## **2.6 SOUČASNÁ LEGISLATIVA:**

### **2.6.1 Proces územního plánování a přípravy staveb:**

- **Zákon č. 50/1976 Sb.** o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon):

Prováděcí vyhlášky k zákonu č. 50/1976 Sb.:

- **Vyhláška Ministerstva pro místní rozvoj č. 135** ze dne 10. dubna 2001 o územně plánovacích podkladech a územně plánovací dokumentaci
- **Vyhláška Ministerstva pro místní rozvoj č. 132/1998 Sb.**, o podrobnější úpravě územního řízení a stavebního řádu

## 2.6.2 Regulační plány a jejich vztah k legislativě:

Zmíněné právní předpisy, stavební zákon a související prováděcí vyhlášky, jsou závazné při pořizování a aplikaci **územně plánovací dokumentace**. Při regulaci revitalizačních procesů v historických jádrech našich měst budou mít rozhodující vliv zejména **regulační plány**.

## 2.6.3 Právní předpisy upravující ochranu památek v ČR:

- **Zákon České národní rady 20/1987 Sb., o státní památkové péči**  
Tento zákon definuje objekty legislativní ochrany (kulturní památky, chráněná území, archeologická naleziště), stanoví podmínky péče o kulturní dědictví způsoby nakládání a sankce za jejich neplnění
- **Vyhláška č. 66/1988 Sb. Ministerstva kultury České republiky ze dne 26. dubna 1988, kterou se provádí zákon České národní rady č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči.** Vyhláška upravuje podrobněji ustanovení zákona.
- **výnos MK ČR ze dne 21.12.1987 č.j. 16.417/87 – VI/1 o prohlášení historických jader měst za památkové rezervace.**

# 3. REGENERACE A REVITALIZACE CENTER MĚST A OCHRANA PAMÁTEK

## 3.1 ÚVOD:

Revitalizační aktivity na veřejných prostranstvích lze posuzovat jako dva vzájemně se doplňující a související procesy:

- Jako oživení vyhaslých nebo vnášení nových funkcí do stávajících nebo současně regenerovaných struktur, které vyvolá následné prostorové změny.
- Jako regeneraci hmotné struktury veřejných prostorů směřující k jejich obnově a oživení (prostorové hledisko) V této souvislosti se častěji používá příbuzný a částečně se překrývající pojem regenerace.

Při revitalizaci veřejných prostorů v centrech historických měst průběžně dochází k neustálému dialogu a střetávání dvou základních požadavků:

- Zachování kulturního dědictví (respektování požadavků památkové ochrany)
- Zkvalitňování životního prostředí (respektování požadavků obyvatel města)

## 3.2 BUDOVY A OBJEKTY:

### 3.2.1 Novostavba v historickém prostředí:

V kapitole 2.4.4 této práce se konstatuje, že konzervace jádra je sice nezbytná, nelze ji však považovat za definitivní. Nemá-li se historické centrum proměnit ve skanzen, musí mít možnost dalšího stavebního vývoje, byť nesrovnatelně pomalejšího oproti periférii. Historické jádro je nejcennější částí města, zhmotnělou tradicí, či „genetickým kódem“. Je proto naprosto nezbytné, aby nové stavební zásahy do starých městských struktur byly prováděny s maximální rozvahou a v souladu s historickým prostředím. Není už tolik důležité, bude-li zevnějšek novostavby spíše konvenční nebo bude hýřit originalitou. Podstatná bude snaha o pochopení genia loci a velká míra pokory k místu formovanému tisíciletou tradicí. Aby nový stavební příspěvek „zapadl do kontextu“ kompozičních, historických a sociálních souvislostí, které jsme při současné úrovni poznání schopni získat.

Oním kontextem není míněn nějaký novodobý historismus ani snaha oblékat nové stavby do dobových fasád. Už zmiňovaný profesor Otto Wagner před sto lety napsal: „Vše nově vytvořené musí odpovídat novým materiálům a požadavkům současnosti ...“ [17] Soudobé příspěvky do struktury center měst by měly být chápány jako výzva a příležitost zanechat příštím generacím svědectví o dnešku. Jde o velikou odpovědnost autora, jehož stavba se zařadí po bok nejvýznamnějším dílům architektů minulých generací. V této souvislosti lze přístup dnešních architektů a jejich příspěvky do stávajících urbanistických struktur hodnotit jako:

- *Kontextuální urbanismus*, který respektuje širší souvislosti místa a vyznačuje se pokorou k dílům předchůdců a snahou přizpůsobit se celku, což bývá někdy vykládáno v pejorativním smyslu jako slabost.
- *Architektonický (nekontextuální) urbanismus* – často velmi originální a působivá díla silných osobností, která vznikají bez zjevného ohledu na přírodní nebo urbanistický kontext<sup>2</sup>

### 3.2.2 Barevnost fasád:

Otázka barevnosti má nespočet aspektů a posuzovat, co je „správné“ a co nikoli, je nad lidské síly. Existují sice obecně platné kánony a zákonitosti, lze diskutovat, které barevné odstíny spolu ladí a které nikoliv. Každá doba však měla, má a bude mít svoji typickou oblíbenou barevnost danou materiálovými a finančními možnostmi, mentalitou národa, nebo prostě jen diktátem módy.

Na rozdíl od periferie lze v památkově chráněných okrcích zákonem stanovit jisté regulativy, které vedou ke vzniku střídavějších barevných kombinací podle diktátu odborníků-památkářů. V centrech našich historických měst a na jejich památkově chráněných objektech pokračovala i po roce 1990 praxe daná metodikou

---

<sup>2</sup> KONVIČKA M., Česká architektura a urbanismus v nové situaci, B.4. Urbánní prostředí (2000:12)



památkové péče uplatňovanou například v ateliérech SÚRPMO, která v podstatě platí dodnes.

### 3.2.3 Plastová okna:

V souvislosti s autentičností památkových objektů a veřejných prostorů, jimi vymezených se v centrech historických měst po roce 1989 stále častěji setkáváme s „problémem“ plastových oken.

Do českých měst a vesnic vstoupila plastová okna razantně po roce 1990. Jejich rychlé rozšíření a široké uplatnění je způsobeno zejména jejich nižší cenou a masivní reklamou. K dalším udávaným výhodám plastových oken patří zejména precizní provedení a údajné minimální nároky na údržbu.

Odpůrci plastových oken od počátku zdůrazňují, že západní svět se dnes naopak vrací k přírodním materiálům a že dochází k renesanci oken dřevěných. Výroba plastových oken patří údajně mezi výběhové technologie, kterých se vyspělá Evropa zbavuje a podobně jako škodlivé freony přesouvá také jejich výrobu do rozvojových zemí, tedy i k nám.

Stanovisko památkových orgánů je jednoznačné a nekompromisní: Sebelépe kamuflovaná plastová okna ve starých budovách jsou falešná a nepřipustná.

### 3.2.4 Střechy a střešní krytiny:

Jsou města, jejichž charakter je jednoznačně definován jednotně použitou střešní krytinou. Historická jádra jiných měst prošla odlišným vývojem a už v minulosti se zde setkávalo více způsobů zastřešení.

Střecha jakékoliv stavby měla vždy v historii dvojí funkci: jednak chránila budovu před vlivy povětrnosti, jednak byla spolu s fasádou zdrojem vnější působivosti architektury.

Až téměř do konce 19. století byly na střeších používány tradiční ruční tesařské konstrukce krovů a tradiční krytiny: dřevěný šindel, pálená krytina, břidlice, došky.

Zatímco je dnes je důležitost ochranné technické funkce střech všeobecně právem plně uznávána a akceptována, jejich úloha ve vnějším výrazu staveb je dosud značně podceňována, a to i u památkově cenných budov.

V současné době, kdy jsou kvalitní tradiční krytiny dobře dostupné, je při praktické péči o památky nutno sledovat následující cíle:

- Nepřipustit další degradaci střešních partií památek,
- Postupně prosazovat nápravu dnešního stavu tam, kde je to naléhavé a možné

Při jakýchkoliv úpravách střechy je třeba sledovat kromě samozřejmého požadavku na ochrannou funkci střechy zejména následující hlediska:

- Tvar střechy a hodnoty dochovaného krovu
- Druh krytiny, typ a způsob jejího kladení
- Další střešní i nadstřešní prvky (komíny, vikýře, oplechování ...)

### 3.3 DLAŽBY A POVRCHY KOMUNIKACÍ:

Dlažby a povrchy komunikací jsou velmi významným prvkem, který podobně jako podlaha nebo koberec v bytě určuje charakter veřejného prostranství.

Stanovisko památkové péče je jednoznačné: Historické jádro města, zvláště má-li statut MPR nebo MPZ, musí být chráněno jako celek, tedy včetně dochovaných partií dláždění. Novodobé živičné či betonové partie je třeba postupně nahrazovat kvalitními kamennými dlažbami.

Regulace obnovy dlažeb na veřejných prostranstvích v centrech historických měst by měla být vzhledem k faktu, že většina komunikací patří městu, poměrně snadná a účinná. Jako vodítko při projednávání sporných případů předlažeb v historickém centru města může posloužit schválený pasport povrchů chodníků a komunikací v podobě seznamu ulic a náměstí s uvedením stávajícího stavu a cílového řešení projednaného s příslušnými památkovými orgány. Současně je třeba dohodnout, aby provizorní předlažby chodníků byly prováděny jednotně, nejlépe původními dlaždicemi.

### 3.4 ZELEŇ V CENTRECH HISTORICKÝCH MĚST:

Revitalizace parků a parkově upravených ploch by měla vycházet z následujících zásad:

- podpora pěších aktivit (aleje, stromořadí, místa pro relaxaci ...)
- zdůraznění urbanistické kompozice
- plánovité zvyšování druhové rozmanitosti (spolupráce s odbornými institucemi)
- snižování nároků na údržbu (výběr vhodných a odolných druhů)

### 3.5 MĚSTSKÝ MOBILIÁŘ V CENTRECH HISTORICKÝCH MĚST:

Otázka mobiliáře na veřejných prostranstvích historických center měst bývá předmětem častých a vášnivých diskusí jak mezi odborníky, tak zejména ze strany obyvatel města. Je to logické, vždyť se jedná o „městský nábytek“, předměty denní potřeby, které lidé na svých pochůzkách městem denně potkávají, a používají. Proto se tu více než kde jinde střetávají názory odborné části veřejnosti a vkus publika.

#### 3.5.1 Veřejný městský mobiliář:

Patří sem zejména nezbytné účelové doplňky veřejných prostranství:

- dopravní značky a zařízení
- prvky městského informačního systému
- prvky veřejného osvětlení
- užitkové předměty, lavičky, odpadkové koše, stojany na kola ...

Nelze sestavit úplný výčet, nové prvky neustále vznikají a jiné zanikají.

### 3.5.2 Soukromý mobiliář:

K „soukromým“ prvkům mobiliáře sloužícím zejména k provozování obchodní nebo reklamní činnosti patří především:

- prodejní stánky
- letní restaurační posezení
- reklamní zařízení a reklama

Regulace umístění uvedených soukromých prvků a souborů městského nábytku je jedním z hlavních témat této práce. Je mu proto věnována celá následující kapitola:

## 4. OBCHODNÍ AKTIVITY NA VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍCH:

### 4.1 ÚVOD, FORMY PRODEJE:

Veškeré podněty směřující k revitalizaci funkcí či forem městských veřejných prostorů v praxi vždy tak či onak souvisejí s ekonomickými stimuly. Nikdy se nejedná o „čistý“ záměr oživit daný VP ve smyslu jeho zkrášlení. Základní motivací, byť i nepřímou, je rozvoj obchodu a s ním související snaha prosadit se s nabídkou zboží či služeb (které lze také chápat jako jistý druh zboží) v místech, kde se dá očekávat intenzivní poptávka.

Tržní mechanismy jsou základní a určující městotvornou funkcí

### 4.2 PRODEJNÍ STÁNKY:

„Stánkaření“ je pasivní formou prodeje, při níž má prvořadý význam výběr vhodného veřejného prostranství s dostatkem potenciálních kupců:

- trasy (cesty, zejména pěší, po kterých se lidé pravidelně pohybují)
- cíle (cílové lokality, místa, kde se lidé pravidelně shromažďují)

Ponecháme-li stánkový prodej v historických centrech měst živelnému vývoji a spolehne se na samoregulační schopnosti trhu, zjednodušíme si rozhodování, řada ulic a náměstí se však velmi rychle přemění v celoroční tržiště. „Kamenné“ obchody po obvodu náměstí zkrachují, nepřeorientují-li se urychleně na jiný druh služeb.

Rozumná regulace stánkového prodeje je vždy složitá a prosazuje se jen velmi obtížně. Novým žadatelům slouží jako precedens celá řada dříve nevhodně situovaných prodejních zařízení. Opravdu dobrých a opodstatněných řešení nalezneme jen velmi málo. Jelikož příliv žádostí o povolení stánkového prodeje na veřejných prostranstvích v centrech měst neustává, je vhodné, mají-li schvalující orgány alespoň rámcovou oporu například v územně plánovací dokumentaci a příslušné vyhlášce.

### **Možnosti klasifikace stánkového prodeje v regulačním plánu:**

Při definování a třídění pouličního prodeje v centru města lze prodejní stánky rozdělit podle délky jejich instalace na „mobilní“ a „trvalé“:

- **Trvalé prodejní stánky** jsou prvky městského mobiliáře sloužící k celoročnímu pouličnímu prodeji. Jsou vesměs závislé na připojení infrastruktury a setrvávají na stanovišti jako dočasné stavby zpravidla po řadu let.
- **Mobilní prodejní stánky a prodejní pulty** jsou prvky městského mobiliáře sloužící k prodeji během jediného dne, případně několikadenní akce; majitelé je po skončení prodeje většinou denně odklízejí.

### **Návrh regulace stánkového prodeje odvozený z předešlých úvah:**

Vznik každého nově zřizovaného prodejního zařízení v centru města je třeba posuzovat individuálně. Záměry na provozování trvalých prodejních stánků v historických jádrech je třeba hodnotit jako nepřijatelné, v krajním případě jako přípustné za splnění striktně daných podmínek.

- **přípustné úpravy:**  
Umísťování mobilních stánků a prodejních pultů k celoročnímu, sezónnímu nebo jednorázovému pouličnímu prodeji na nezastavěných plochách. Podmínkou je schválená dokumentace odsouhlasená příslušnými orgány památkové péče.
- **nepřípustné úpravy:**  
Znehodnocení architektonické a urbanistické struktury historického centra nahodilou a nekoncepční výstavbou trvalých či sezónních objektů na nezastavěných plochách vně bloků, necitlivými dostavbami uvnitř bloků, stejně jako zabudováním nových dočasných či trvalých objektů mobiliáře, zejména trvalých prodejních stánků.

V historických centrech našich měst by nové trvalé stánky vůbec neměly vznikat. Jejich umístění je vesměs nevhodným zásahem do urbanistické struktury chráněné většinou jako MPR a je proto v rozporu se zákonnými požadavky památkové péče.

## **4.3 RESTAURAČNÍ PŘEDZAHŘÁDKY:**

Pro posezení před restauracemi se vžil termín „zahrádka“ nebo „předzahrádka“.

Neutuchající zájem majitelů restaurací o zřizování sezónních letních posezení je pochopitelný. Jde o jednoduchý a levný způsob jak dosáhnout podstatného rozšíření odbytové plochy a nárůstu počtu míst k sezení v atraktivním období, kdy většina konzumentů dává přednost posezení pod širým nebem před pobytem v restauraci.

Zřizování restauračních předzahrádek je v mnoha ohledech přínosem i pro město. Kromě jistých (byť nevelikých) výnosů z pronájmu veřejných prostranství je

nesporné, že letní posezení výrazně přispívají k žádoucímu oživení městských veřejných prostorů, zvyšují jejich obyvatelnost, útulnost a přívětivost.

Je zřejmé, že se tu vzájemně střetávají dvě „chvályhodné“ tendence. Letní posezení na veřejném prostranství vytvářejí ony tolik žádoucí „pozvolné okraje“ a jsou proto takřka ideálním prostředkem pro oživení veřejných prostorů. Nekontrolované „bujení“ zahrádek kdekoliv uprostřed náměstí však současně přispívá ke znehodnocení a degradaci historických prostorů ve městě, dochází ke konfliktům s orgány památkové péče i k rozpornému hodnocení těchto zařízení u různých složek veřejnosti. Vzhledem k tomu, že oživení náměstí bývá často jednou z priorit prosazovaných městskými správami, které navíc považují tyto své snahy za podporu drobnému podnikání, nebývá na stanovisko památkových orgánů brán zřetel, čímž může dojít i ke konfliktu se zákonem (20/1987).

Je-li existence letních posezení z větší části společným zájmem města, jeho podnikatelů i obyvatel, mělo by být snadné využít v rámci regulace synergický efekt společného zájmu v duchu hesla: prosperující podnikatelé => prosperující město => spokojení obyvatelé. Praxe však není tak jednoduchá.

Základní rozpor při aplikaci letních posezení spočívá mezi nespornou prospěšností funkčního využití a zpravidla nevhodným prostorovým uplatněním uvedených zařízení:

- Funkční využití (prospěšné a žádoucí) – přispívá k prosperitě města
- Prostorové působení (zpravidla problematické) – v konečném důsledku může veřejné prostranství znehodnotit do té míry, že kontraproduktivní výsledný efekt se v dlouhodobém pohledu stává překážkou a brzdou prosperity sídla.

### **Možnosti klasifikace předzahrádek v regulačním plánu:**

**Letní posezení** (sezónní restaurační „předzahrádky“) jsou volná seskupení několika různých prvků městského mobiliáře úzce vázaná na nedaleká „mateřská“ restaurační zařízení. Letní posezení třídit do dvou kategorií:

- Zpravidla denně odklizené a znovu instalované **letní předzahrádky** sestávající ze stolků, židlí a slunečníků, umístěných na dláždění nebo na vizuálně nerušivých kobercích bezprostředně u vlastní provozovny, případně i dalších prvků nevytvářejících pohledové bariéry nebo konkurenční dominanty v historickém prostředí.
- Rozlehlá, během celé sezóny trvale instalovaná, často celoplošně zastřešená a na infrastrukturu připojená **letní restaurační pódia** doplněná servisními objekty, barovými pulty, masivním ohrazením a mobilní zelení, působící většinou jako pohledově exponovaná dominantní uskupení, konkurující okolní architektuře a historickému mobiliáři.

### **Návrh regulace restauračních předzahrádek v centru historického města:**

- Vycházet ze skutečnosti, že existence letních zahrádek je společným zájmem provozovatelů (majitelů), města (vlastník pozemků) i uživatelů. Vzhled zahrádky musí být dohodnut v souladu s platnou legislativou

- Zpracovat pasport stávajících letních předzahrádek v historickém centru města a vyhodnotit dosavadní zkušenosti z jejich provozu.
- Kontaktovat provozovatele předzahrádek s odbornými orgány památkové péče, kteří vydají ke každé předzahrádce své stanovisko.
- Provozovatelé se k těmto stanoviskům písemně vyjádří. Příslušné orgány památkové péče pak vydají rozhodnutí o přípustnosti nebo nepřípustnosti z hlediska památkové péče. V případě souhlasu lze doporučit, aby výkonný orgán samosprávy rozhodl o povolení předzahrádky na více sezón. Při nesouhlasu je třeba konkrétně uvést, jaké úpravy musí majitel předzahrádky provést, případně stanovit podmínky provizorního užívání v nejbližší sezóně.
- Žádosti o nové letní zahrádky v historickém centru města musí být posouzeny individuálně a podrobeny stejným úředním postupům.
- V textové části regulačních plánů (MPR) lze klasifikovat zřizování letních předzahrádek následujícím způsobem:

- **přípustné úpravy:**

Menší letní restaurační předzahrádky sestávající ze skupin stolků se židlemi a slunečníky, případně dalšími vizuálně nerušivými prvky nevytvářejícími ve svém celku pohledové bariéry a konkurenční dominanty v historickém prostředí. Podmínkou je souhlas příslušných orgánů památkové péče.

Situování rozlehlejších letních posezení na veřejných prostranstvích je podmíněno souladem se zpracovanými koncepčními studii a individuální odsouhlasení příslušnými orgány památkové péče. V případě blízkosti národních kulturních památek (NKP) nebo památek UNESCO je třeba získat souhlas MK ČR.

- **nepřípustné úpravy:**

Neregulovaná, nekoncepční výstavba sezónních, celkově zastřešených pódiových restauračních zařízení doplněných servisními objekty, barovými pulty a masivním ohrazením včetně mobilní zeleně, vytvářejících nevhodně pohledově exponovaná dominantní uskupení, konkurující okolní architektuře a historickému mobiliáři.

#### 4.4 REKLAMA A REKLAMNÍ ZAŘÍZENÍ:

Při regulaci tohoto typu mobiliáře, lze vyjít ze stavebního zákona, kde jsou pojmy „informační, reklamní a propagační zařízení“ uvedeny v §71, aniž by však byly podrobněji popsány a vzájemně odlišeny. O bližší specifikaci se proto můžeme pokusit při formulaci závazné části regulačního plánu:

- **Reklama a reklamní zařízení** – prvky městského mobiliáře určené ke krátkodobému i trvalému veřejnému doporučování zboží ke koupi či k veřejné prezentaci firem a jejich výrobků bez vztahu k prostorům a objektům v MPR.
- **Velkoplošná reklama a velkoplošná reklamní zařízení** – reklama a reklamní zařízení o ploše větší než... m<sup>2</sup>.

- **Propagační zařízení** – krátkodobě (max. ... týdny) instalované prvky městského mobiliáře sloužící k časově omezenému „veřejnému uvedení ve známost“ (propagace kulturních akcí probíhajících v centru města, zahájení prodeje nebo činnosti firem v objektech v centru města).
- **Informační zařízení** – mobiliář trvalejšího charakteru sloužící k orientaci v řešeném území („městské informační systémy“) nebo seznamující návštěvníky s historií i současností centra (informační tabule, označení provozoven ...).

Spojení „reklama a reklamní zařízení“ má hlubší význam. Umožňuje zabývat se při regulaci i velkoplošnými plachtami či malbami na fasádách, které výrazně ovlivňují charakter veřejných prostorů, avšak nespádají z hlediska stavebních úřadů pod pojem „reklamní zařízení“ (jde o „pouhou reklamu“) a nevztahuje se na ně proto stavební a vlastně ani památkový zákon.

### **Návrh regulace reklamy, reklamních, propagačních a informačních zařízení:**

- **přípustné úpravy:**

Dočasné umístění propagace firem na lešení rekonstruovaných budov v historickém jádru. Plošný limit (...m<sup>2</sup>) lze překročit. Podmínkou je přímý vztah k firmě podílející se na obnově objektu a odstranění reklamy bezprostředně po ukončení stavby.

Užití forem krátkodobé propagace, propagačních zařízení, objektů nebo pódii pro kulturní a společenské akce konané v prostoru historického jádra města. Podmínkou je souhlas příslušných památkových orgánů a respektování koncepcí vyplývajících z případných schválených studií mobiliáře.

Umístění maloplošných (max.... m<sup>2</sup>) mobilních propagačních a informačních zařízení na chodnicích a veřejných prostranstvích před objekty a na objektech. Podmínkou je stanovení limitního počtu na objekt, každodenní odklizení a souhlas památkových orgánů.

Umístění trvalých informačních zařízení na budovách a nezastavěných plochách v historickém jádru města (městské informační systémy). Podmínkou je kvalitní design a souhlas památkových orgánů.

Instalace atypických mobilních informačních zařízení, jejichž kultivované provedení není v rozporu s prostředím historického centra. Podmínkou je kvalitní design a souhlas památkových orgánů.

- **nepřípustné úpravy:**

Umístění velkoplošných reklam a reklamních zařízení (nad ... m<sup>2</sup>), stejně jako reklam splňujících uvedený plošný limit, avšak bez vztahu ke konkrétním objektům a prostorům v MPR.

Záměrné kombinování velkoplošné reklamy s jinými užitkovými prvky mobiliáře včetně informačních systémů.

## 5. PROCESY SMĚŘUJÍCÍ PROTI REVITALIZACI VEŘEJNÝCH PROSTORŮ:

### 5.1 ÚVOD:

V protikladu proti snahám prosazovaným konformní dominantní částí veřejnosti se zejména ve velkoměstech projevují opačné tendence, které směřují proti oživení veřejných prostorů a znehodnocují prostředky vkládané do jejich revitalizace. Tyto jevy lze hodnotit jako opak k revitalizaci (oživení) = „devitalizace“ (umrtvení). Můžeme rozlišovat dvě základní kategorie devitalizace:

- devitalizační tendence diktované „shora“ centrálními orgány („devitalizace direktivní“)
- devitalizační projevy vznikající samovolně „zdola“ od obyvatel, které lze zpravidla hodnotit jako projevy vandalismu.

Jako „direktivní devitalizaci“ lze hodnotit veškerá opatření více či méně omezující svobodný pohyb a pobyt lidí na veřejných prostranstvích prováděná centrálními městskými nebo státními orgány ve jménu zajištění bezpečnosti obyvatel (dnes například vzhledem k nebezpečí teroristických útoků).

### 5.2 VANDALISMUS:

Sociálně patologický jev charakteristický nezdůvodnitelným ničením různých věcných hodnot, obvykle jen pro radost z ničení, s tím spojenou zábavou a pocitem překonání životní stereotypie. Vandalismus patří obvykle k životnímu stylu adolescentů, různých part i jedinců vesměs mužského pohlaví, zřídka dospělých osob. Předmětem ničení jsou veřejně dostupné předměty, parky a jejich zařízení, telefonní budky a seznamy, hroby, vnitřky kostelů a opuštěných budov... Podle motivace můžeme rozlišovat několik typů vandalismu:

- 1) vandalismus hrabivý (např. rozbíjení automatů se zásobníky mincí)
- 2) vandalismus taktický (ničení jako prostředek vzbuzení pozornosti nebo vyvolávání reakce – např. věžňové ničí své cely)
- 3) vandalismus ideologický (umísťování nápisů na budovách, např. sloganů namířených proti vládě apod.)
- 4) vandalismus mstivý (ničení jako revanš za pokoření, ublížení – např. ničení školní třídy žáky, protože učitel byl nespravedlivý)
- 5) vandalismus hravý, vandalismus soutěživého charakteru (např. na základě sázky, kdo zničí více lamp veřejného osvětlení)
- 6) vandalismus zlostný (ničení jako výraz vzteku nebo frustrace, často zaměřené proti symbolům střední vrstvy, veřejným zařízením, automobilům atd.) [14]

Někdy je třeba s možnými útoky vandalů počítat už při návrzích úprav. Škody lze do jisté míry eliminovat například vhodným rozmístěním a volbou typu mobiliáře.



### 5.3 GRAFFITI:

Specifickým druhem činnosti směřující proti snahám o revitalizaci VP je graffiti. Graffiti sice může v některých případech devalvovat kvalitní VP až na úroveň předměstského gheta, nepůsobí však nikdy destruktivně, čímž se od vandalismu diametrálně liší. Tvůrci graffiti nelikvidují funkčnost daného VP, snaží se však změnou barevnosti povrchů přizpůsobit konkrétní VP k obrazu svému.

Od všech dosavadních historických analogií se graffiti čímsi liší. Jde o široký komplex vzájemně se prolínajících sociálních, sociologických a psychologických jevů. Pokusme se pojmenovat alespoň některé z nich:

- 1) Graffiti jako dospívání a hledání identity
- 2) Graffiti jako subkultura a její životní styl
- 3) Graffiti jako umění
- 4) Graffiti jako sociální komunikace
- 5) Graffiti jako reakce na odcizení
- 6) Graffiti jako závislost
- 7) Graffiti jako sociální deviace
- 8) Graffiti jako delikvence

#### **Graffiti a veřejné prostory v centrech historických měst:**

V původním, americkém prostředí, se o graffiti jako sociálně patologickém společenském jevu nemluvilo, ani za něj nebyla považována. V amerických ghetech, kde budovy nemají téměř žádnou, natož pak uměleckou, hodnotu a životnost, ani nemohlo být na graffiti pohlíženo jako na problém. Problém malování graffiti se začal objevovat až v 80. letech, kdy se dostal do evropských měst, historických budov a architektonických skvostů.

**Represivní opatření** mají oporu v současné legislativě. Není-li však sprejer přistižen přímo při činu (což je v praxi takřka nemožné), nelze jej právně postihnout.

**Pasivní postup** v boji proti graffiti znamená:

- opakované přetírání graffiti novými fasádními barvami
- vývoj technologií schopných účinně odstraňovat sprejerské výtvary z fasád (například tlaková voda)
- preventivní nátěry fasád transparentními roztoky, které usnadňují jejich pozdější omývání

**Aktivní možností** jak částečně uvolnit napětí mezi oficiálními strukturami a subkulturou graffiti, jsou tzv. „legály“. Města, která nabídla sprejerům legální místa pro jejich výtvary, prokazatelně částečně přispěla ke snížení množství maleb na historických památkách či veřejných budovách.

## 6. ZÁVĚR, MOŽNOSTI REGULACE REVITALIZAČNÍCH ČINNOSTÍ:

Obecné zdůvodnění potřeby revitalizace je obsaženo v úvodních kapitolách, kde je také dokazována nezbytnost **regulace** revitalizačních procesů. Konkrétní naplňování nikdy nekončícího procesu revitalizace veřejných prostorů ve městě a zejména v jeho historickém centru závisí na vzájemné souhře a spolupráci velkého množství subjektů, zejména majitelů jednotlivých nemovitostí a parcel. Město, jakožto neopominutelný a často dokonce majoritní vlastník, by mělo udržovat průběžnou kontrolu nad procesy probíhajícími v jeho strukturách a mělo by je vhodným způsobem regulovat (stimulovat nebo naopak tlumit). Cílem regulační činnosti by měla být **prosperita** chápána ve smyslu „trvale udržitelného rozvoje“.

Revitalizační proces musí směřovat k veřejnosti. Dosáhnout smysluplného zapojení veřejnosti do diskuse je potřebné, avšak vůbec ne jednoduché. Na dosažení „dohody“ všech zainteresovaných subjektů je pamatováno i v podmínkách stanovených stavebním zákonem a souvisejícími vyhláškami. Jelikož však tyto zásady předpokládají schopnost orientovat se ve spleti úředních termínů a odkazů na paragrafy zákonů a vyhlášek, jsou veřejností zpravidla ignorovány.

Jako do ostatních oborů lidské činnosti, i do komunikace s veřejností dnes vstupuje komercializace a „institucionalizace“. Je však nesporné, že dosažení vhodného způsobu veřejné diskuse o budoucím vzhledu městských veřejných prostorů jakožto míst, která si utváříme my všichni „k obrazu svému“, je velmi důležité a může zabránit následným problémům a nedorozuměním.

Regulace revitalizačních procesů je kontinuální činnost v reálné praxi zpravidla iniciovaná odborným úřednickým aparátem ve službách vedení města. Možnosti ovlivňování revitalizační činnosti můžeme studovat jedině neustálým prověřováním regulativů na konkrétních případech v každodenní praxi. Průběžně je třeba hodnotit, zda a do jaké míry legislativní úprava vyhovuje praktickým potřebám a navrhnout nová vhodnější řešení, přičemž zpravidla platí, že regulovat méně znamená regulovat lépe a účinněji. Při inovaci platné legislativy a při tvorbě a zavádění nových regulativů lépe odpovídajících změnám podmínek je třeba vždy dodržovat zásady funkční a prostorové regulace stanovené regulačním plánem.

## 7. LITERATURA:

1. ČERNOUŠEK, T., ŠLAPETA, Vladimír, ZATLOUKAL, Pavel *Olomoucká architektura 1900 – 1950*. Olomouc: Krajské vlastivědné muzeum v Olomouci, 1981.
2. Kolektiv autorů (redakce ZATLOUKAL, P.) *Horní náměstí v Olomouci*, Olomouc: Město Olomouc, Muzeum umění Olomouc, Památkový ústav Olomouc, Státní okresní archiv Olomouc, Vlastivědné muzeum Olomouc, 1995. 136 s. katalog výstavy. ISBN 80-85227-20-7.

3. HLOBIL, Ivo, MICHNA, P., TOGNER M. *Olomouc*. Praha: Odeon, 1984. 423 s., edice Památky, řada Městské památkové rezervace.
4. MICHNA, P., *Bastionová pevnost Olomouc*. Olomouc: Vlastivědné muzeum Olomouc, Nadace Domu armády v Olomouci, 1997
5. POJSL, M., LONDIN, VI., *Dvanáct století naší architektury*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1998. 203 s., ilustr. ISBN 80-7182-060-1.
6. POJSL, M., HYHLÍK VI., *Olomouc očima staletí*. Olomouc: Spotřební družstvo Jednota Olomouc, 1992. ISBN 80-900013-3-5
7. SEDLÁKOVÁ D., VOŠAHLÍK A., *Almanach Programu regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón II*. Praha : Ministerstvo kultury České republiky, 1997. ISBN 80-902096-4-5
8. Kolektiv autorů (lektor KAIGL, Jan), *Almanach programu regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón – III*, MK ČR Praha 1998, ISBN 80-902096-8-8
9. SITTE, Camillo, *Stavba měst podle uměleckých zásad*. Praha: ABF nadace pro rozvoj architektury a územního plánování, 1995. ISBN 80-901608-1-6
10. GARDAVSKÝ, Z., *Historické jádro města Olomouce a jeho problematika* sborník soutěže, Olomouc: 1969
11. KLÍMA, I. Kruh nepřátel českého jazyka, první vydání, Praha: nakladatelství Hynek, s.r.o., 1998, ISBN 80-86202-20-8
12. GEHL, J. *Život mezi budovami*, první vydání, Brno, Panská 7: Nadace Partnerství 2000, ISBN 80-85834-79-0
13. GEHL, J., GEMZØE, L. *Nové městské prostory*, Brno: vydavatelství ERA Šlapanice 2002, ISBN 80-86517-09-8
14. Kolektiv autorů, *Velký sociologický slovník*, UK, Praha: vydavatelství Karolinum 1996, ISBN 80-7184-311-3
15. KELLER, J., *Sociologie a ekologie*, 1. vydání, Praha: Sociologické nakladatelství, 1997, ISBN 80-85850-42-7
16. SEMRÁDOVÁ, I., „Digitální“ dimenze sociálních deviací. (in *Etika a sociální deviace*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002) ISBN 80-7182-049-0
17. WAGNER, O., *Moderne Architektur*, Wien 1901
18. KLIMEŠ, L., *Slovník cizích slov*, 3. upravené vydání, Praha: SPN 1985
19. PECHAR, J., URLICH, P. *Programy české architektury*, Praha, ODEON 1981
20. KONVIČKA, M., *Česká architektura v nové situaci*
21. HONZÍK, K., *Tvorba životního slohu*, Praha: Horizont 1976
22. RIEDL, D. *Rekonstrukce historických jader měst*, Brno: VUT 1987
23. BLAŽEK, F. *Písmo v ulici*, Typografia 1/97 (in <http://www.typo.cz/>)
24. MORC, J., *Jeseníky tunel nepotřebují* (in *Ekologické listy* č.1/leden 2004)
25. ZACHOVÁ, H. *Tábor, historické jádro, náměty na charakter a hierarchii vývěsních štítů*, studie, Praha: 8/1999
26. MATOUŠEK, T. *Regulační plán MPR Olomouc, Změna č.I, textová část*. Praha 2002

## 8. RESUMÉ

Existence dnešního moderního velkoměsta vytváří obtížně řešitelné problémy, které lidé neznali, dokud žili v malých sídlech. Jedním z důsledků nástupu moderních forem komunikace je i pozvolné ale vytrvalé mizení bezprostředních kontaktů mezi lidmi.

Hmotné prostředí ve městech se vlivem civilizace rychle mění. Ulice a náměstí často přestávají sloužit lidem, ovládly je automobily. Naše kanceláře a pracoviště mívají umělé osvětlení i ovzduší, cesty mezi zaměstnáním a bydlištěm absolvujeme uvnitř dopravních prostředků a ztrácíme tak přímý kontakt i s životním prostředím.

Hledáme únik z velkoměst. Dojížděním za relaxací na venkov však jen přispíváme k postupné devastaci těchto dosud klidnějších částí světa.

Z ekonomického a ekologického hlediska je proto nezbytné vytváření relaxačních zón uvnitř města, kde bydlíme a pracujeme. V tomto ohledu mají centra historických měst dosud značné rezervy. Kromě bydlení však mají řadu dalších důležitých funkcí, zejména pak nezastupitelný kulturní a historický význam a jsou na ně kladeny často protichůdné požadavky, kterým nelze vyhovět bez kompromisů a bez zavedení určitých regulačních mechanismů.

Pojem revitalizace městských veřejných prostorů s touto problematikou úzce souvisí. Revitalizační procesy a jejich regulace se musí stát trvalou a soustavně se obnovující součástí fungujícího městského organismu.

Tato práce se zabývá vymezením pojmu revitalizace městských veřejných prostorů, popisem a zhodnocením některých živelných revitalizačních aktivit vesměs souvisejících s problematikou obchodního podnikání, které pronikají do historických jader našich měst zejména po roce 1989 a možnostmi jejich regulace v územně plánovací dokumentaci, především v regulačních plánech.

Regulace revitalizačních činností je denní náplní práce městských a obecních samospráv a její důležitost v prostředí památkově chráněných center evropských historických měst mimořádně vzrůstá. V českých městech tato problematika vyvstala naplno po listopadu 1989, kdy došlo k zásadnímu zlomu spojenému s návratem soukromého vlastnictví a s rozšířením soukromého podnikání prakticky do všech sfér našeho života. Ukázalo se, že soukromí vlastníci a podnikatelé sice pružněji reagují na tržní potřeby veřejnosti, jejich činnost inspirovaná kopírováním cizích vzorů však urychluje mizení charakteru našich historických měst často výrazněji než nečinnost předešlých čtyřiceti let. Nebezpečí ohrožení kulturního dědictví tisíciletého vývoje našich měst se tak s návratem ke kapitalismu paradoxně podstatně zvýšilo a vyvolalo požadavek zkvalitnění regulace revitalizačních procesů. Jde o požadavek velmi naléhavý, neboť jako protiargument regulačních snah jsou uplatňovány teorie o automatické tržní regulaci, která si je údajně sama schopna vytvořit optimální podmínky a východiska z jakékoliv situace.

Při regulaci nejrůznějších aktivit a regeneračních procesů, které probíhají na veřejných prostranstvích v centrech historických měst je třeba mít neustále na zřeteli následující hlediska:

- Zachování kulturního dědictví
- Zkvalitňování životního prostředí

V praxi se setkáváme s názory, že jde o protichůdné tendence, a že podmínky památkové péče jsou neslučitelné s podnikatelskými zájmy majitelů nemovitostí. Regulační proces proto musí směřovat k hledání a nalézání společného zájmu obou táborů na řešení sporné problematiky.

Spolu s nutností vytvořit dokonalejší mechanismy zabraňující devastaci kulturních hodnot ve jménu podpory soukromého podnikání, přetrvává i nadále požadavek navrátit veřejným prostranstvím v historických jádrech měst jejich základní poslání: Být přívětivým a inspirujícím místem pro každodenní život jejich obyvatel a návštěvníků.

### **Summary:**

Existence of modern cities frames onerously solvable problems which people did not recognize in the past as they lived in small settlements. Significant colorally of modern ways of life and communication is gradual however relentless waning of hand-to-hand contacts among people.

Tangible city environment is rapidly changed by effects of civilization. Streets and squares frequently taper to serve people but cars. Offices and workplaces have artificial lighting and air. People commute inside vehicles to job and back home. We are losing immediate contact with environment. Therefore, people are searching for escape from cities. They try to find relax in countryside. However, therewith they contribute to slow but sure devastation of these undisturbed and untouched localities.

From an economic and ecological point of view, it is necessary to create chill-out zones inside our cities. In this respect, historical city centers need more improvements. Nevertheless, cities have many important functions, particularly cultural and historical. Many requirements contrary to each other are laid down. It is impossible to solve them without compromises and regulations. Revitalization of urban public sites is closely related to these problems. Thus, revitalization processes and their regulations should become an essential part of any functional city.

This thesis deals with definition of term revitalization of urban public sites. It describes and evaluates revitalization activities connected to private enterprise which has penetrated historical city centers – mostly after the year 1989. It treats possibilities of business regulations in zoning documentation such as regulation plans.

Regulation of revitalization activities is a daily work of municipal authorities. Its importance extraordinarily escalates nowadays, especially in protected historical zones of many European cities. In the Czech Republic, these problems have appeared at full blast after the year 1989. It probed that landlords and businessmen react quickly and flexibly to market and public demands but their activities (mainly

inspired by foreign companies) force waning of typical naturalness of historical city centers more than 40 years of idleness.

Risk of endangered culture heritage of our historical cities paradoxically increased with the return of capitalism. It caused needs to optimize revitalization processes. This requirement is extremely urgent primarily because of counterarguments which declare that self-balancing market regulations are able to create optimal conditions and ways out of any situation.

For any regulation of activities and processes which take place in historical city centers, it is important to keep in view these aspects:

- Preservation of culture heritage
- Improvement of environment

In practice, we can meet with many opinions that these tendencies are retrograde and that conditions of culture heritage are irreconcilable with business and economic interests of entrepreneurs and landlords. Therefore, regulation processes have to be directed to find joint benefits of both groups. Together with essential of creating better mechanisms which would prevent devastation of culture values in the name of business, requirements of restoring public places in historical city centers remain. These places should be welcoming, inspiring and relaxing areas for city visitors and everyday life of citizens.

## **9. SEZNAM VLASTNÍCH PRACÍ VZTAHUJÍCÍCH SE K TÉMATU DISERTAČNÍ PRÁCE A PŘEHLED AKTIVIT BĚHEM DOKTORANDSKÉHO STUDIA**

**Práce pořizovatele:** Regulační plán MPR Olomouc (I/1996 – VII/1999)

**Práce pořizovatele a spoluautorství:**

- Vyhláška o závazné části Regulačního plánu MPR Olomouc (Obecně závazná vyhláška města č. 9/99, prosinec 1999)
- Změna č. I regulačního plánu MPR Olomouc (říjen 2001 – červenec 2002)
- Vyhláška o závazné části Regulačního plánu MPR Olomouc – Změna č.I (Obecně závazná vyhláška města č. 4/02, říjen 2002)

**Členství v odborných komisích a pracovních skupinách, pořádání výstav:**

- Člen pracovní skupiny pro monitoring Čestného sloupu Nejsvětější Trojice (památky UNESCO), říjen 2002
- Příprava prezentace města Olomouce na výstavách Renova - stavebních veletrzích zaměřených na obnovu památek (III/2002, III/2003, III/2004 )

**Účast na seminářích a studijních cestách, publikační činnost:**

- Týdenní stáž, Luzern, Švýcarsko (Stadtamt), září 1997
- Urbanistické sympozium AÚUP *Města na prahu třetího tisíciletí*, Olomouc, duben 1999, prezentace dokončovaného Regulačního plánu MPR Olomouc (z titulu pořizovatele).
- Konference AÚUP *Regulační plány*, Plzeň, říjen 1999 (prezentace Regulačního plánu MPR Olomouc)
- Terénní průzkumy aplikace městského mobiliáře ve veřejných prostorech historických měst: Itálie (červenec 2000), Dánsko (říjen 2000), Slovinsko (červen 2003), Sicílie (srpen 2003), Kolumbie (říjen 2003) – v rámci soukromých cest.
- Doktorandská konference FA VUT, Brno, květen 2001, příspěvek *Barva a oživení veřejných prostorů*.
- Seminář SHS *Městský mobiliář*, Nový Jičín, říjen 2001
- Doktorandská konference FA VUT, Brno, květen 2002, příspěvek *Regulace reklamy v historických jádrech měst*.
- Odborná konference *Veřejné prostory a život města*, VUT Brno, říjen 2002
- Doktorandská konference FA VUT, Brno, květen 2003, příspěvek *Regulační plán MPR Olomouc*
- Článek do časopisu *Urbanismus a územní rozvoj* číslo 1/2003, ISSN 1212-0855 *Regulační plán městské památkové rezervace Olomouc*

Kontakt na autora:

Ing. arch. Jaromil Přidal  
Jeremiášova 14  
779 00 Olomouc

Telefon: 585431850

Ing. arch. Jaromil Přidal  
Magistrát města Olomouce  
Odbor koncepce a rozvoje  
Horní náměstí – 1  
Olomouc

**Telefon: 585513228**  
e-mail: [jaromil.pridal@mmol.cz](mailto:jaromil.pridal@mmol.cz)